

การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา

ณรงค์ ใจหาญ

ตุลพาห เล่ม 1 ปีที่ 47 ม.ค.-เม.ย. 2543 หน้า 5-29

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด โดยกำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยมีหลักการในการคุ้มครองและเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิด ดังนั้น กระบวนการที่จะค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญาแก่เด็กหรือเยาวชนจึงมีหลักการในการให้ความคุ้มครองเด็กมิให้ได้รับผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือต่อจิตใจระหว่างที่มีการดำเนินคดีอาญาดังนั้น วิธีการในการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนจึงมีลักษณะที่ไม่ใช่รูปแบบอย่างเป็นทางการเหมือนคดีอาญาโดยทั่วไป และผู้พิพากษาที่ตัดสินก็จะต้องมีผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีความเข้าใจในสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอันมีผลต่อการกำหนด มาตรการฟื้นฟูแก้ไขเด็กโดยการกักและอบรมแทนการลงโทษทางอาญา ทั้งนี้เพราะแนวคิดพื้นฐานของการดำเนินคดีกับเด็กนั้นมีความแตกต่างจากผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ผิดชอบสมบูรณ์ และวิธีการที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ย่อมมีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กซึ่งเป็นผู้อ่อนวัยและยังต้องมีโอกาสเข้าสู่สังคมต่อไป อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ละเลยการให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในคดีอาญามาเป็นเวลานาน กฎหมายมีข้อกำหนดในเรื่องพยานเด็กไว้เฉพาะในเรื่องการที่ไม่ต้องสาบานก่อนการเบิกความเท่านั้น ถ้าพยานดังกล่าวอายุไม่เกินสิบสี่ปี ส่วนในเรื่องอื่นก็จะเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความสามารถของเด็กในการเป็นพยานและความน่าเชื่อถือของพยานเด็กว่าจะมีน้ำหนักมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับคำให้การของพยานผู้ใหญ่ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก หรือ เยาวชนหากจะต้องมีหน้าที่มาให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาลแล้ว เด็กเหล่านี้อาจได้รับความเสียหายต่อจิตใจหรือชื่อเสียง อันเกิดจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาซึ่งมุ่งเน้นค้นหาความจริงและให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพราะสภาพจิตใจของเด็กเหล่านี้ไม่ได้แตกต่างจากเด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และในบางคดีซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับ

เพศหรือการทารุณเด็ก สภาพจิตใจของเด็กเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลมากกว่าในกรณีอื่น และหากมีการดำเนินการเช่นเดียวกับการสืบพยานในคดีอาญาโดยทั่วไป เด็กเหล่านี้จะได้รับผลกระทบต่อจิตใจมากขึ้น ซึ่งเท่ากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ซ้ำเติมความเสียหายและความเจ็บปวดแก่จิตใจของเด็ก ๔ กล่าวโดยเฉพาะ การสอบปากคำในชั้นสอบสวน และในชั้นศาล เพื่อให้ได้ความชัดเจนทั้งในข้อเท็จจริงและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของคำให้การ การใช้ภาษา และคำถามที่ใช้จะมีลักษณะที่เป็นภาษากฎหมาย และถามด้วยน้ำเสียงที่เป็นทางการ เอาจริงเอาจังหรือเป็นคำถามที่สอบถามรายละเอียดของเหตุการณ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อคำตอบของเด็ก เพราะเด็กจะมีความกลัวหรือมีความจดจำในเหตุการณ์ ตลอดจนรายละเอียดแตกต่างจากผู้ใหญ่ หรือการที่พยานซึ่งเป็นผู้เสียหายจะต้องเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาในการชี้ตัว หรือต้องเบิกความต่อหน้าจำเลยในศาล ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจแก่เด็กที่เป็นผู้เสียหาย หรือพยานอย่างมาก ทำให้เด็กอยู่ในฐานะกลัวและตกใจ ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กไม่สามารถจะให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลหรือเจ้าพนักงานได้ตามที่ตนรู้เห็นแล้ว กระบวนการดังกล่าวยังเป็นการปฏิบัติต่อเด็กที่ไม่เหมาะสมอีกด้วย

เพื่อให้การคุ้มครองและป้องกันความเสียหายต่อจิตใจของเด็กในการค้นหาความจริงในคดีอาญาข้างต้น รัฐสภาจึงได้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดวิธีการพิเศษสำหรับการสอบสวน หรือสืบพยานเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี ไม่ว่าเด็กนั้นจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยหรือพยาน โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กไว้วางใจร่วมอยู่ในการสอบปากคำและสืบพยานด้วย ในสถานที่ที่เป็นสัดส่วนพิเศษจากห้องสอบสวนหรือห้องพิจารณาคดีโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีมาตรการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการค้นหาความจริง อีกทั้งหลีกเลี่ยงการได้รับการกระทบจิตใจจากการต้องเบิกความซ้ำ ๆ ในเรื่องเดียวกัน โดยการใช้การบันทึกภาพและเสียงตั้งแต่ในชั้นสอบสวน และมานำเสนอในชั้นศาล เพื่อการค้นหาความจริง บทบัญญัติของมาตรการพิเศษดังกล่าวอยู่ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒๕ แต่เนื่องจากการบังคับให้เป็นไปตามมาตรการพิเศษข้างต้นมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือหรืออุปกรณ์ และสถานที่ที่เหมาะสมในการสอบปากคำพยานเด็กจึงต้องใช้เวลาเตรียมการระยะหนึ่ง กฎหมายจึงให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑ ปีนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งจะมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๓ เป็นต้นไป

บทความนี้มีความประสงค์จะนำเสนอแนวคิดและเหตุผลอันเป็นที่มาของมาตรการคุ้มครองการสอบปากคำเด็ก ขั้นตอนและวิธีการของการสอบปากคำเด็กตามกฎหมาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการเตรียมความพร้อมเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในตอนท้ายจะขอแนะนำหลักการและเทคนิคของการให้ความคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำ ซึ่งในกฎหมายต่างประเทศได้มีหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้เป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปได้อย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ และได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่มีความน่าเชื่อถืออีกด้วย

ผู้เขียนขอแยกข้อพิจารณาออกเป็น ๓ หัวข้อดังนี้

๑. แนวคิดและเหตุผลของมาตรการคุ้มครองการสอบปากคำเด็ก
๒. ขั้นตอนและวิธีการสอบปากคำเด็ก
๓. เทคนิคการสอบปากคำเด็ก

๑. แนวคิดและเหตุผลของมาตรการคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำ

เหตุผลด้านหลักกฎหมายอันเป็นที่มาของการให้ความคุ้มครองการสอบปากคำเด็ก มีรากฐานจากแนวคิดของการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในการแสดงความคิดเห็นของตน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ ข้อ ๑๒๗ ซึ่งเป็นการให้หลักประกันแก่เด็กที่มีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้วมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี โดยเฉพาะในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็กไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทน หรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน

สำหรับกฎหมายภายในของประเทศไทยอันเป็นที่มาของแนวความคิดที่ให้การคุ้มครอง พยานเด็กนี้ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา ๔ และ ๕๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งมีหลักว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และ “เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม”

จากหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทยข้างต้น พยานเด็กได้รับการคุ้มครองที่จะสามารถให้การอย่างเสรีตามความเห็นของตน และกระบวนการในการค้น

หาความจริงนั้นจะต้องให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และปราศจากการใช้ความรุนแรงและการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อพยานที่เป็นเด็ก

สภาพปัญหาข้อเท็จจริงอันนำไปสู่ความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองพยานเด็กในคดีอาญานั้น เกิดจากปัญหาอาชญากรรมซึ่งกระทำต่อเด็กนั่นเอง โดยเฉพาะการทารุณกรรมทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศและสิ่งเสพติด ซึ่งทิวความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น^๘ และเด็กในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ตกเป็นเหยื่อและมีสภาพเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อต่อการอาชญากรรมเหล่านี้สูง โดยเฉพาะการกระทำความผิดทางเพศ และยาเสพติด ซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม และมีลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งการนำพยานเด็กมาให้การต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ก็มีความยากลำบากและมีอุปสรรคหลายประการ เช่น อาจมีการข่มขู่พยาน หรือให้สินจ้างเพื่อชักชวนมิให้มาให้การในชั้นศาล หรือตัวพยานเด็กมีความหวาดกลัวจำเลย ซึ่งเคยทารุณหรือทำร้ายตนมาก่อนจึงไม่กล้ามาเบิกความเพราะต้องมาพบหน้าจำเลยอีก เป็นต้น

สภาพปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญามีลักษณะไม่เหมาะสมและบางกรณีเป็นการทารุณจิตใจของพยานเด็ก กล่าวโดยเฉพาะ ประการแรก การสอบสวนและสืบพยานในคดีอาญา ซึ่งมุ่งต้องการค้นหาความจริง และให้หลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาอย่างเต็มที่ ทำให้กระบวนการดังกล่าวมุ่งค้นหาความจริงจากผู้เสียหายและพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวดเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในคดี ด้วยเหตุนี้ ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กจึงอาจได้รับผลกระทบต่อการให้การตอบคำถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ซึ่งมุ่งจะถามโดยต้องการทราบรายละเอียดของพฤติกรรมแห่งคดี และยิ่งไปกว่านั้น คำถามค้ำจุนจากทนายความของจำเลยที่มุ่งตรวจสอบความถูกต้องและทำลายน้ำหนักพยานของโจทก์ อันจะนำไปสู่การชี้ขาดข้อเท็จจริงแห่งคดีโดยผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณานั้น คำถามค้ำจุนเหล่านี้ที่มีผลต่อจิตใจของพยานเด็กเป็นอย่างมาก ถ้าทนายความมิได้คำนึงถึงสภาพจิตใจหรือสภาพความรู้ของเด็ก โดยเฉพาะพยานที่เป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศแล้ว การที่จะต้องเบิกความถึงพฤติกรรมของจำเลยและตอบคำถามค้ำจุนของทนายฝ่ายจำเลย อีกทั้งต้องให้การต่อหน้าจำเลย หรือจะต้องชี้ตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ผู้เสียหายหรือพยานย่อมได้รับผลกระทบต่อจิตใจเป็นอย่างมาก๑๐

ประการที่สอง เป็นที่ยอมรับกันว่า สภาพห้องสอบสวนหรือห้องพิจารณาของไทยในปัจจุบันไม่เหมาะสมที่พยานเด็กจะมาให้การหรือเบิกความ ทั้งนี้ เพราะห้องสอบ

สวนของสถานีดารวจ มีลักษณะที่ไม่เป็นส่วนตัว อีกทั้งมีพนักงานสอบสวนคนอื่นทำงานอยู่ด้วย และสภาพห้องสอบสวนซึ่งมีลักษณะเป็นห้องทำงาน มีความเป็นทางการจนทำให้พยานเด็กมีความอึดอัดหรือไม่คุ้นเคยในการให้ปากคำได้ จึงไม่ควรที่จะใช้เป็นห้องสอบสวนพยานเด็ก ส่วนในการพิจารณาคดี ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าฟังการพิจารณาได้ และกระทำในห้องพิจารณาที่มีลักษณะเป็นทางการ มีพนักงานอัยการและศาลที่แต่งกายตามแบบของทางราชการ ทำให้เด็กมีความไม่คุ้นเคยและอาจไม่กล้าให้ถ้อยคำที่ต้องการให้ เพราะอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า และคนที่ประทุษร้ายต่อตน ถึงแม้ในบางคดีที่ศาลสั่งให้พิจารณาลับ ก็อาจไม่เหมาะสมสำหรับพยานเด็กในความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งต้องเบิกความต่อหน้าจำเลย เจ้าหน้าที่ของศาลและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพราะทำให้พยานดังกล่าวรู้สึกอายที่จะให้การในการกระทำที่ตนถูกละเมิดสิทธิทางเพศ๑๑

ประการที่สาม หลักการนำสืบพยานในคดีอาญา ศาลจะรับฟังและให้ความสำคัญต่อพยานบุคคลที่มาเบิกความด้วยวาจาในศาลเป็นหลัก ดังนั้น ในกรณีที่เด็กมาเบิกความในคดีอาญา และคดีนั้นพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง จะต้องให้การต่อพนักงานสอบสวน และมาให้การต่อศาลซ้ำอีกครั้ง ส่วนคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ พยานดังกล่าวอาจต้องมาให้การในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และในชั้นพิจารณาซึ่งเป็นการที่ต้องเบิกความซ้ำซ้อน เป็นภาระและไม่เหมาะสมต่อสภาพความเป็นเด็ก๑๒

ประการที่สี่ สภาพจิตใจและความอ่อนเยาว์ของพยานเด็ก ไม่เหมาะสมที่จะต้องมีหน้าที่มาให้การต่อหน้าประชาชน หรือในสภาพเป็นทางการของการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งในกฎหมาย ไทยก่อน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ที่จะได้รับการพิจารณาในลักษณะที่ไม่เป็นทางการเหมือนในคดีอาญาโดยทั่วไปโดยการพิจารณาคดีของศาลคดีเยาวชนและครอบครัว๑๓ นอกจากนี้ การตอบคำถามหรือคำให้การของพยานเด็ก ที่มีความอ่อนอายุมีความแม่นยำตรงตามคำถามแตกต่างกันตามสภาพอายุและพัฒนาการของจิตใจของเด็ก ซึ่งมีความจำเป็นต้องตรวจสอบโดยผู้ใกล้ชิด หรือนักจิตวิทยา เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำให้การที่แท้จริง ในทางตรงกันข้ามเด็กอาจไม่มีความเข้าใจในคำถามของพนักงานหรือศาล และทนายความ ตามความต้องการของผู้ถามก็ได้ ซึ่งมีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีของศาลอีกด้วย๑๔

จากสภาพปัญหาในด้านจิตวิทยาเด็กซึ่งมีผลต่อการให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงาน และศาล และเหตุผลในทางกฎหมายที่สนับสนุนการให้ความคุ้มครองพยานเด็ก จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงการสืบพยานเด็กเป็นพิเศษจากการสืบพยานบุคคลโดยทั่วไป โดยกำหนดให้การสืบพยานบุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องมาเป็นพยานในคดีอาญาหรือการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์พิเศษ โดยมุ่งคุ้มครองพยานเด็กให้สามารถให้การได้โดยเสรี ในสภาพที่อบอุ่นและปราศจากการข่มขู่หรือบังคับโดยตรงหรือโดยปริยายจากเจ้าพนักงานหรือศาลในกระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญา รวมถึงการที่จะไม่ต้องให้การซ้ำซ้อน ตามที่จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ ๒

๒. ขั้นตอนวิธีการสอบปากคำเด็ก

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดวิธีการสอบสวนพยานเด็ก และการสืบพยานเด็กในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ชั้นพิจารณา และในชั้นไต่สวนชั้นสูตรพลีกศพไว้ดังนี้

๒.๑ การสอบสวนเด็ก

ขั้นตอนในการสอบสวนเด็กในชั้นสอบสวนนี้ กฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กที่จะมาให้การทั้งสามฐานะ คือ ฐานะพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ฐานะผู้เสียหาย และฐานะผู้ต้องหา

๒.๑.๑ คดีที่ต้องสอบปากคำเด็กเป็นพิเศษ มีดังนี้ (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๓๔ ตริ)๑๕

๑) ในคดีอาญาทุกคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป

๒) ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กร้องขอ

๓) ในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

๔) ในคดีอาญาตาม ๑)-๓) ซึ่งผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

๒.๑.๒ อายุของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครอง คือ อายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ในวันสอบปากคำ๑๖

๒.๑.๓ เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เข้าร่วมในการสอบปากคำ ประกอบด้วย

๑) พนักงานสอบสวน
๒) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๓) พนักงานอัยการ
๔) บุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ช่วยในการสอบปากคำ (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคหนึ่ง)

๕) ทนายความของเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหา เฉพาะในกรณีที่เป็น การสอบปากคำผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน ๑๘ ปี และผู้ต้องหาหรือขอให้มัทนายความร่วมฟัง การสอบสวนด้วย (มาตรา ๑๓๔ ตริ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๔๑ วรรคสอง) อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งอันไม่อาจรอบุคคล ตามข้อ ๒) - ๔) พร้อมกันได้ การสอบปากคำในชั้นสอบสวนนี้อาจกระทำโดยไม่มี บุคคลตาม ๒) - ๔) ได้เท่าที่เหตุอันยังคองอยู่แต่กฎหมายให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ บันทึกลงเหตุอันไว้ และกฎหมายไม่ให้ถือว่าเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบในระหว่างการ สอบปากคำที่ไม่มีบุคคลดังกล่าว (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคห้า)

๒.๑.๔ การตั้งรังเกียจ

นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการสอบปาก คำเด็ก อาจถูกตั้งรังเกียจได้และให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนบุคคลที่ถูกตั้งรังเกียจนั้น (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสาม)

๒.๑.๕ กระบวนการที่ต้องปฏิบัติก่อนที่จะมีการสอบปากคำเด็ก

๑) กฎหมายให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้บุคคลตาม ๒) - ๔) ทราบ (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสอง)

๒) ในกรณีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันแจ้งข้อหา พนักงานสอบสวนจะต้องถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ก่อนการสอบสวนผู้ต้อง หา ถ้าไม่มี (และไม่จำเป็นต้องได้ความว่าผู้ต้องหาจะต้องการทนายความหรือไม่) พนักงาน สอบสวนจะต้องจัดหาทนายความให้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง (มาตรา ๑๓๔ ทวิ)

๒.๑.๖ สถานที่ในการสอบปากคำ กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำเป็นสัดส่วน ในที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคหนึ่ง) โดยไม่ปะปนกับการสอบปาก คำผู้ใหญ่ โดยปกติ ทั้งนี้เพราะห้องสอบสวนโดยทั่วไปนั้นไม่เหมาะสมและมีผลกระทบ ต่อความสมัครใจของเด็กที่จะให้ปากคำ

๒.๑.๓ การบันทึกปากคำ กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องบันทึกโดยใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง (Video recording) ไว้เป็นพยาน (มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสี่) ซึ่งการบันทึกนี้ จะนำไปฉายในชั้นพิจารณา ของศาล เพื่อไม่ให้เด็กต้องเบิกความซ้ำอีก แต่ศาลหรือคู่ความอาจถามคำถามเพิ่มเติมได้อีกนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนบันทึก

๒.๒ การบันทึกคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก

กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ใช้กับการสอบสวนเด็กในกรณีพิเศษนี้ ทั้งนี้เพราะในทางปฏิบัติ การบันทึกคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย พนักงานสอบสวนจะสอบสวนปากคำของผู้เสียหายในทันที กฎหมายจึงกำหนดให้นำหลักเกณฑ์พิเศษสำหรับการสอบปากคำเด็กมาอนุโลมใช้ด้วย (มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง)

๒.๓ การจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา

ในทางปฏิบัติของการสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาที่จับมาได้และฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่กล่าวหา พนักงานสอบสวนจะจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งถ้าชี้ถูกต้องก็จะมี ความน่าเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง และถ้าปรากฏว่าผู้ต้องหาผู้นั้นรับสารภาพและยอมทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพด้วยแล้ว จะทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริง ด้วยเหตุนี้ โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนจะจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา และถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพก็จะนำผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพตามวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีกล่าว โดยเฉพาะ การจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหานั้นมีวิธีการหลายวิธี (ชี้รูปหรือชี้ตัว) แต่ที่นิยมใช้กันคือการจัดให้ผู้ต้องหาขึ้นปะปนกับบุคคลอื่นเป็นแถว แล้วให้พยานหรือผู้เสียหายชี้ตัวในลักษณะประจันหน้า ซึ่งวิธีการนี้เป็นกรณีที่อาจทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานเกิดความกลัว เพราะต้องเผชิญหน้ากับผู้ต้องหา ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่นี้จึงกำหนดวิธีการคุ้มครองไว้ ๒ ประการคือ

๑) จะต้องจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน

๒) ให้มีบุคคลตามที่ระบุไว้ใน ๒.๑.๓ ๒) - ๔) อยู่ร่วมด้วยในการชี้ตัว เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามวรรคท้ายของมาตรา ๑๓๓ ทวิ (มาตรา ๑๓๓ ตรี)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี มิได้อยู่ในบังคับของหลักการข้างต้น แต่ในกรณีที่มีการทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ สำหรับผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีมิได้กำหนดไว้ คงต้องถือว่าเป็นกรณีการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งต้องใช้หลักการเช่นเดียวกับการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา และจะนำไปทำแผนประทุษกรรมต่อหน้าประชาชนไม่ได้ เพราะขัดต่อหลักการที่จะป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพที่สังคมรับรู้

ปัญหาอีกกรณีหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปการทำแผนประทุษกรรม มักจะใช้ตัวแทนผู้เสียหายแต่มีบางกรณีที่พนักงานสอบสวนใช้ผู้เสียหายจริงมาทำแผน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ละเอียดครบถ้วนสมจริงและน่าเชื่อถือ ซึ่งกรณีดังกล่าวถ้าเป็นผู้เสียหายที่เป็นเด็ก น่าจะต้องห้ามไม่ให้กระทำ แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนเหมือนกับการชี้ตัว เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็กต้องเผชิญหน้ากับผู้ต้องหา และกระทำต่อหน้าประชาชนที่มาดูการทำแผนด้วย

๒.๔ การนำสืบพยานเด็ก

พยานเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี จะมาเป็นพยานศาลในหลายกรณี คือ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องทั้งคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และราษฎรเป็นโจทก์ ชั้นพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น หรือในศาลอุทธรณ์หรือฎีกาเฉพาะในกรณีที่ศาลเรียกมาสืบ ในการเดินเผชิญสืบของศาลและในการไต่สวนการตายคดีความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาที่แก้ไขใหม่นี้ได้ให้ความคุ้มครองไว้ทุกกรณี ดังนี้

๒.๔.๑ ในชั้นพิจารณาของศาล

ซึ่งนำมาใช้กับการพิจารณาของศาลที่เดินเผชิญสืบ ศาลที่สืบพยานในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา และการไต่สวนการตายในคดีวิสามัญฆาตกรรม

๑) วิธีการถามคำพยานเด็ก

การสืบพยานเด็กในชั้นศาลนี้ กฎหมายให้ศาลสามารถสอบปากคำเด็กได้เอง หรือจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ ส่วนพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นโจทก์ ทนายความของโจทก์ จำเลยหรือทนายความของจำเลย จะถาม หรือถามค้าน หรือถามติง ต้องกระทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ (มาตรา ๑๗๒ ตรี)

กฎหมายให้ศาลมีหน้าที่แจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทราบถึงวันสืบพยานเด็ก (มาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสอง)

การนำสืบพยานเด็กนั้น ศาลจะอนุญาตให้เริ่มนำเสนอคำให้การของเด็กซึ่งได้บันทึกเป็นภาพและเสียงไว้ในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยนำมาฉายในศาลโดยเปิดเผย จากนั้นถ้าสามารถได้พยานหรือผู้ต้องหามา ก็สามารถสอบถามเพิ่มเติมได้เอง หรือคู่ความจะสอบถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ (มาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสาม)

๒) สถานที่ที่ให้เด็กนั่งอยู่ในระหว่างให้ปากคำในการพิจารณา

ข้อนี้มีความสำคัญ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพ อึดอัด เมื่ออยู่ในห้องพิจารณาซึ่งมีคนมาก และการที่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย ตลอดจนเพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะรับฟังคำเบิกความที่กล่าวหาตน เพื่อจะได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ตามหลักการพิจารณาต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การสืบพยานในชั้นพิจารณานี้ ศาลจะต้องจัดให้เด็กที่จะมาให้การในชั้นศาลนั่งอยู่ในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษ แยกต่างหากจากห้องพิจารณา (มาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคหนึ่ง) และใช้การถ่ายโทรทัศน์วงจรปิดมายังห้องพิจารณา (มาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสอง) โดยทั้งสองห้องสามารถพูดคุยติดต่อสื่อสารกันได้ แต่ไม่ให้เผชิญหน้ากันระหว่างจำเลยกับพยานเด็ก และทำให้เด็กไม่เกิดความรู้สึกประหม่าหรือกลัวสภาพห้องพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นทางการและมีคนแปลกหน้ามานั่งฟัง อย่างไรก็ตาม ห้องที่เด็ก นั่งนี้ควรมีสภาพที่เหมือนกับห้องเล่นหรือห้องของเด็ก และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กต้องการให้อยู่ด้วยควรอยู่ในห้องนี้ด้วย เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่นและไม่รู้สึกกลัว

๓) การบันทึกคำพยานเด็ก

บันทึกคำพยานเด็กในชั้นพิจารณานี้ เป็นไปตามหลักพิจารณาโดยทั่วไป

๔) การรับฟังพยานเด็ก

โดยทั่วไป ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงตามคำเบิกความที่ได้กระทำในศาลเพราะศาลสามารถสังเกตต่อกับปฏิกิริยาและมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องโดยการถามค้าน หรือถามติง ของโจทก์และจำเลย หรือแม้กระทั่งคำถามของศาลเอง ดังนั้น พยานที่ให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่มิได้มาเบิกความในชั้นพิจารณา ศาลก็จะรับฟังแต่ให้นำน้ำหนักของความน่าเชื่อถือน้อยกว่าที่ได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในชั้นพิจารณา แต่ในคดีที่พยานเป็นเด็ก ซึ่งไม่ควรให้พยานต้องให้การซ้ำซ้อน จึงได้บันทึกภาพและเสียงเพื่อให้เห็นอากัปกิริยาตั้งแต่ในชั้นสอบสวน และนำเสนอให้ชั้นศาลได้ ศาลสามารถรับฟังคำเบิกความที่บันทึกไว้ในชั้นสอบสวน หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง โดยให้นำน้ำหนักความน่าเชื่อถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นการเบิกความต่อหน้าศาลได้

ส่วนในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กมาเบิกความในชั้นพิจารณา เนื่องจากมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง คงมีแต่บันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนหรือชั้นได้สวนมูลฟ้องเท่านั้น กรณีนี้ต้องถือว่ามิให้นำหนักน้อยกว่าการที่ได้พยานมาตอบคำถามเพิ่มเติมในศาลโดยผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด๑๘ ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้ศาลสามารถรับฟังพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้ประกอบกับพยานอื่น ๆ เพื่อพิเคราะห์ข้อเท็จจริงในคดีได้ (มาตรา ๑๗๒ ตรี วรยศ)

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่คาดหมายได้ว่าจะไม่สามารถนำตัวผู้เสียหาย หรือพยานเด็กมาให้การในชั้นพิจารณาได้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หรือผู้ต้องหาที่สามารถร้องขอให้มีการสืบพยานล่วงหน้า ตามหลักในมาตรา ๒๓๗ ทวิ ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขในครั้งนี้อีก

๒.๔.๒ การสืบพยานไว้ล่วงหน้า

มาตรการในการสืบพยานไว้ล่วงหน้านี้ เดิมใช้กับพยานซึ่งเป็นชาวต่างชาติ๑๕ ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยชั่วคราว เพื่อการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมส่วนตัวแล้วกลับไปภายในกำหนดเวลาที่วีซ่ากำหนด ดังนั้น บุคคลชาวต่างชาติเหล่านี้ได้ให้การในชั้นสอบสวน แต่เป็นการยากที่จะมาเบิกความในชั้นศาล เพราะเขาไม่มีความจำเป็นต้องมาเบิกความเนื่องจากไม่คุ้มค่ากับเวลาหรือค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาให้การ และในบางครั้งการสืบพยานอาจเลื่อนไปอีกนัดหน้าเพราะจำเลยบางคนไม่มาศาลเป็นต้น กฎหมายจึงกำหนดให้มีการสืบพยานไว้ล่วงหน้า เพื่อสืบพยานชาวต่างชาติไว้ก่อน และถือว่าเป็นการเบิกความต่อหน้าศาลอันจะมีผลต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญานั้นต่อไป แต่สภาพปัญหาที่จะไม่สามารถนำพยานมาเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณาเกิดขึ้นกับพยานที่เป็นเด็กและสตรีด้วยเช่นกัน แม้ว่าพยานดังกล่าวจะอยู่ในประเทศก็ตาม ทั้งนี้เพราะผู้เสียหายที่เป็นเด็กโดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าหญิงและเด็ก ซึ่งเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ หรือในความผิดซึ่งเป็นอาชญากรรมในครอบครัว พยานเด็กหรือหญิงที่เป็นผู้เสียหายอาจถูกเกลี้ยกล่อมหรือข่มขู่หลังจากที่ให้การในชั้นสอบสวนไปแล้ว และไม่อาจนำมาสืบในชั้นศาลได้ หรือเป็นเพราะอยู่ในสถานที่ห่างไกลจากศาล เช่น หญิงและเด็กที่อยู่บนพื้นที่สูง หรือในชนบทที่ห่างไกลต่อทางคมนาคมต้องใช้เวลาเดินทางหลายชั่วโมง และบางพื้นที่ต้องเดินทางด้วยเท้าหลายสิบกิโลเมตรกว่าจะมาถึงทางหลวง ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ก็เป็นอันสมควรที่จะนำพยานมาสืบล่วงหน้าเพราะเป็นการยากต่อการนำมาสืบภายหลัง เช่นเดียวกับพยานที่จะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการสืบพยานไว้ล่วงหน้าปรับปรุงใหม่ มีดังนี้

๑) เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะเป็นการยากแก่การนำพยานมาสืบในภายหน้า เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งต่อไปนี้ (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคหนึ่ง)

๑.๑) พยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร

๑.๒) ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

๑.๓) มีที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี

๑.๔) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

๑.๕) มีเหตุจำเป็นอื่น ๆ

๒) พนักงานอัยการเห็นสมควร หรือโดยพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหายร้องขอ ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีต่อศาล (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคหนึ่ง)

๓) คำร้องของพนักงานอัยการ ต้องระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด และถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ก็ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล แต่ถ้าผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจศาล ก็ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณา (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคหนึ่ง)

๔) เมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานอัยการ ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคสอง)

๕) สิทธิของผู้ต้องหาในการสืบพยานไว้ก่อนนี้ ได้แก่ การชักค้ำหรือตั้งทนายความชักค้ำพยานที่สืบไว้ก่อนได้ นอกจากนี้ ถ้าเป็นกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๑๗๓ เมื่อผู้นั้นตกเป็นจำเลยแล้ว ศาลก็ต้องตั้งทนายความให้ ถ้าเห็นว่าตั้งทนายให้ทัน แต่ถ้าไม่อาจตั้งทนายความให้ทันก็ให้ศาลชักถามพยานนั้นให้แทน (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคสาม)

๖) คำเบิกความของพยานให้อ่านให้พยานฟัง และถ้าผู้ต้องหาอยู่ในศาลนั้นก็ให้อ่านคำเบิกความต่อหน้าผู้ต้องหา (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคสี่)

๗) ในกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ต้องดำเนินการตามหลักการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณา (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคแปด)

๘) คำเบิกความของพยานนี้ ศาลสามารถรับฟังเป็นพยานได้ในชั้นพิจารณา เมื่อผู้ต้องหาผู้นั้นถูกฟ้องเป็นจำเลย (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคห้า)

ในทำนองเดียวกันผู้ต้องหาก็สามารถขอสืบพยานไว้ก่อนได้โดยอาศัยเหตุเช่นเดียวกับของพนักงานอัยการ โดยต้องดำเนินการ ดังนี้

๘) ผู้ต้องหายื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลไว้ทันที (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคหก)

- ๑๐) เมื่อศาลรับคำร้องและเห็นสมควร ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานไว้ก่อนและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคเจ็ด)
- ๑๑) ในการสืบพยานไว้ล่วงหน้านี้ พนักงานอัยการมีสิทธิชักค้ำพยานของผู้ต้องหา (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคเจ็ด)
- ๑๒) ถ้าเป็นพยานที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณา (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคแปด)
- ๑๓) คำเบิกความของพยานให้อ่านให้พยานและผู้ต้องหาฟังต่อหน้า (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคเจ็ด)
- ๑๔) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องเป็นจำเลย ศาลรับฟังพยานที่นำมาสืบล่วงหน้าในชั้นพิจารณาได้ (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคเจ็ด)

๒.๕ การไต่สวนพยานเด็กในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้นำหลักการสอบสวนพยานเด็ก และการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณามาอนุโลมใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ (มาตรา ๑๗๑ วรรคสอง)

ข้อพิจารณาในเรื่องนี้ แยกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๒.๕.๑ การไต่สวนพยานเด็กในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

การไต่สวนพยานเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปี ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ มีลักษณะที่เหมือนกับการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณา เพราะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย และกระทำหลังจากผ่านกระบวนการสอบสวนเด็กมาแล้ว ดังนั้น ศาลจึงใช้การฉายบันทึกปากคำ เด็กให้ดูก่อน และจัดให้พยานอยู่ในห้องอีกต่างหากและตอบคำถามของศาล หรือพนักงานอัยการ หรือจำเลย หรือทนายความจำเลย ผ่านทางนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ผ่านทางโทรศัพท์สนับจระปิด

แต่ถ้าพยานเด็กที่มานำสืบมิได้สอบสวนไว้ในชั้นสอบสวน ก็จะต้องถูกสอบถามโดยศาล หรือโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ผ่านทางโทรศัพท์สนับจระปิด

๒.๕.๒ การไต่สวนพยานเด็กในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์

การไต่สวนพยานเด็กในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ถ้าเป็นกรณีที่ยังไม่มี การสอบสวนพยานเด็กนั้นมาก่อนเลย การไต่สวนก็จะใช้การให้เด็กอยู่ในห้องต่างหากจากห้องพิจารณา และให้การตอบคำถามของศาล ตอบคำถามค้ำ ค้ำถามดึง ของทนายความโจทก์ ทนายความของจำเลยโดยผ่านทางนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

แต่ถ้าก่อนที่จะมีการไต่สวนคดีของราษฎร ได้มีการสอบสวนพยานเด็กไว้แล้ว และบันทึกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ศาลน่าจะใช้ดุลพินิจนำภาพและเสียงของพยานเด็ก มาฉายก่อนที่จะได้สอบปากคำเช่นเดียวกับการสืบพยานในชั้นพิจารณา แม้ว่าคดีเรื่อง นั้นพนักงานอัยการจะยังไม่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พยานเด็ก ต้องเบิกความซ้ำซ้อน

โดยสรุป หลักการให้ความคุ้มครองเด็กในระหว่างการสอบสวน การไต่สวนมูล ฟ้อง และการพิจารณาคดีในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไข ใหม่นี้ ได้ให้การคุ้มครองทั้งผู้เสียหาย พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ และผู้ต้องหาที่จะได้รับ การประกันว่าจะสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ตนเกี่ยวข้องอย่างเป็นอิสระ และ ด้วยสถานที่ที่เหมาะสม เป็นสัดส่วน และบรรยากาศที่อบอุ่น ปราศจากสภาพกดดันจิตใจไม่ว่าจากผู้ถูกกล่าวหาหรือเจ้าหน้าที่หรือศาลในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ โดยมีนัก จิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และผู้ที่เด็กร้องขออยู่ด้วยในการสอบปากคำหรือสืบ พยาน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กตื่นตระหนกเพราะต้องอยู่ในสถานที่ที่เป็นห้องพิจารณา และกระทำต่อหน้าคนแปลกหน้า หรือต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ยิ่งไปกว่านั้นการนำเครื่อง มือทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้บันทึกภาพและเสียงเพื่อลดภาระที่เด็กจะต้องเบิกความซ้ำ ซ้อน แต่ยังคงรักษาโอกาสที่ศาลจะได้ชั่งน้ำหนักพยานเด็กที่ไม่สามารถมาเบิกความได้ ย่อมจะเป็นมาตรการที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ขยายไปใช้แก่การสืบ พยานบุคคลโดยทั่วไป เพื่อให้สามารถบันทึกคำให้การพยานได้อย่างครบถ้วน และมีผล ต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลสูงต่อไป

อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุถึงเป้าหมายตามหลักกฎหมายข้างต้น มีข้อที่จะต้อง ให้ความสำคัญเป็นพิเศษอยู่สองประการ คือ ประการแรก การประสานความร่วมมือของ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคคล ที่เด็กคุ้นเคย ในการติดต่อสื่อสารต่อเด็ก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและ สามารถนำมาชั่งน้ำหนักได้ในหลักกฎหมายพยาน ประการที่สอง คือเทคนิคการใช้ เครื่องมือสื่อสารที่ต้องบันทึกให้ได้อากัปกริยา อันจะนำไปสู่การวินิจฉัยของศาลต่อไป ซึ่งประเด็นทั้งสองนี้ ในกฎหมายต่างประเทศได้พัฒนาถึงระดับที่กำหนดประมวล ระเบียบว่าด้วยการสอบสวนและนำสืบพยานเด็ก๒๐ จึงอาจจะนำมาเป็นหลักในการร่าง ประมวลระเบียบว่าด้วยการสอบปากคำเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ กฎหมายต่อไป

๓. เทคนิคการสอบปากคำเด็ก

เพื่อให้การเตรียมการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดการสอบปากคำพยานเด็กไว้เป็นพิเศษ ประกอบกับปัญหาสำคัญสองประการที่ได้กล่าวไว้ในท้ายหัวข้อ ๒ จึงมีข้อเสนอด้านเทคนิคในเรื่องต่อไปนี้

๓.๑ การประสานงานระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ผู้ที่เด็กร้องขอให้อยู่ร่วมกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลและทนายความ

การสืบพยานเด็กให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องประกอบด้วยข้อพิจารณาประการแรก คือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมิให้ได้รับการกระทบกระเทือนจิตใจหรือตกอยู่ในสภาวะบีบคั้นทางจิตใจจากกระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญา และในขณะเดียวกันเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็มีความจำเป็นต้องค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือที่สุดเท่าที่จะทำได้ อันเป็นการให้หลักประกันแก่ผู้ถูกกล่าวหาและแก่สังคมว่า เจ้าพนักงานและศาลในกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และโดยปกติแล้วการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างอื่นทั้งที่เป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานแวดล้อม อาจจะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในคดีได้โดยไม่ต้องอาศัยพยานเด็ก แต่ในบางคดีซึ่งมีเฉพาะพยานเด็กเท่านั้นที่รู้เห็นเหตุการณ์ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องนำสืบพยานเด็กตามวิธีที่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ

นอกจากหลักการข้างต้นแล้ว ข้อพิจารณาประการที่สอง ที่เจ้าพนักงานหรือศาลรวมถึงนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีความเข้าใจสอดคล้องกันก็คือ การสอบสวนหรือนำสืบพยานเด็กมีความแตกต่างจากพยานผู้ใหญ่ และการสืบพยานเด็กที่อายุแตกต่างกันก็มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะสภาพการพัฒนากายทางจิตใจของเด็กกับผู้ใหญ่ต่างกัน เนื่องจากกระบวนการพัฒนาทางด้านจิตใจและกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม ดังนั้น คำถามที่นำมาใช้ จึงต้องทำให้เหมาะสมกับพัฒนาการด้านจิตใจของเด็กในแต่ละวัย และความหมายของคำตอบของเด็กก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้ของเด็กในแต่ละวัยด้วย ซึ่งบิดามารดาหรือญาติของเด็กจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลได้อีกทางหนึ่ง

ข้อพิจารณาประการที่สามก็คือ คำถามที่ใช้ถามเด็กนั้น จะต้องเป็นคำถามที่นำไปสู่การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีซึ่งคำถามเหล่านี้ นักกฎหมายจะเป็นผู้กำหนดคำถามเพื่อใช้ถามพยานว่าควรจะถามอย่างไร และคำตอบที่ได้มาจากปากคำพยานจะมีความน่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับคดีเพียงใด ดังนั้น นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีความ

รู้และเข้าใจในจิตวิทยา เด็กจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจความหมายของคำถามที่ทนายความ อัยการ หรือจำเลยถาม และจึงแปลงคำถามเพื่อใช้ถามเด็กให้ได้ตามที่นักกฎหมายต้องการ ส่วนคำตอบของเด็กนั้น อาจจะต้องใช้ผู้ที่เด็กร้องขอให้ช่วยเป็นคนแปลความหมายร่วมกัน เพราะเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับเด็กจึงสามารถเข้าใจคำตอบได้ว่าหมายความว่าอย่างไร

ข้อพิจารณาประการที่สี่ คือ ความน่าเชื่อถือของพยานเด็ก๒๑ เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากการของพยานเด็กนั้นจะมีความน่าเชื่อถือเพียงใด ถ้าเทียบกับพยานผู้ใหญ่ซึ่งเห็นเหตุการณ์ในคดีเดียวกัน หรือพยานผู้ใหญ่โดยทั่ว ๆ ไป การชั่งน้ำหนักพยานเด็กซึ่งเป็นภาระของผู้พิพากษาคดีนั้นจึงมีความยากในการชั่งน้ำหนักด้วย ซึ่งในการวิจัยถึงความน่าเชื่อถือ ของพยานเด็กนั้น มีงานวิจัยของต่างประเทศที่พยายามหาคำตอบในเรื่องนี้ และได้ผลสรุปออกมาแตกต่างกัน อาทิเช่น คำถามที่ว่าเด็กพูดเท็จมากกว่าผู้ใหญ่หรือไม่ ซึ่งงานวิจัยก็ไม่ปรากฏชัดว่าจริงหรือไม่๒๒ หรือคำถามที่ว่าเด็กสามารถจดจำเหตุการณ์และลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้แม่นยำเพียงใด มีงานวิจัยบางชิ้นระบุว่า๒๓ เด็กสามารถลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ แต่ต้องใช้คำถามที่เหมาะสม ไม่ขัดจังหวะในระหว่างที่เด็กเล่าเหตุการณ์และในบางครั้งคำตอบที่ตอบมาในรายละเอียดบางอย่างอาจไม่ตรงกับความเข้าใจของคนทั่วไปได้เพราะการรับรู้ของเด็ก ต่างกับผู้ใหญ่ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับสี ขนาด ระยะทางหรือระยะเวลา สถานที่หรือขนาดพื้นที่ เป็นต้น นอกจากนี้ ความรับรู้และจดจำในรายละเอียดของเหตุการณ์จะมีความแตกต่างกันในเด็กแต่ละวัย๒๔ อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยที่ทำการศึกษานั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เด็กไม่ตอบคำถามหรือให้ข้อมูลผิดพลาดนั้น เนื่องจากคนที่ถามนั้นใช้คำถามบกพร่องและแปลความหมายของคำตอบผิดไป ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดเทคนิคในการใช้คำถามและอีกส่วนหนึ่งขาดความรู้และความเข้าใจในสภาพจิตใจและภูมิหลังของเด็กที่มาให้การ๒๕

จากข้อพิจารณาทั้งสี่ประการนี้เอง ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า กระบวนการในการสอบปากคำเด็กมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือในการได้ข้อมูลในด้านสภาพจิตใจเด็ก และข้อมูลของคดีก่อนที่จะเริ่มสอบปากคำ นักจิตวิทยาและนักกฎหมายจะต้องมีโอกาสพบและปรึกษาคำถามที่จะใช้ และเป้าหมายในการถามก่อนที่จะสอบปากคำจริง เพราะถ้าจะมาพบและร่วมสอบสวนหรือสืบพยานตามที่กฎหมายกำหนดโดยมิได้เตรียมการมาก่อนคำถามที่ใช้หรือคำตอบที่ได้ อาจไม่เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี หรือทำให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากปากคำของเด็กผิดพลาดก็ได้

๓.๒ เทคนิคการสอบปากคำเด็ก

ข้อเสนอเกี่ยวกับเทคนิคการสอบปากคำเด็กนี้ อาจพิจารณาจากประสบการณ์ของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ๒๖ และสหรัฐอเมริกา๒๗ ซึ่งพัฒนาแนวทางการสอบปากคำเด็กโดยกำหนดเป็นระเบียบการสอบปากคำเด็กซึ่งน่าจะเป็นแนวทางในการปรับใช้กับกฎหมายไทย ดังนี้

๓.๒.๑ การสอบปากคำเด็กต้องกระทำโดยรวดเร็ว และไม่ต้องให้เด็กต้องรอให้การนาน ทั้งนี้เพราะความทรงจำเหตุการณ์ของเด็กนั้นมีจำกัด และการที่จะให้เด็กต้องมานั่งรอเพื่อจะให้การต่อพนักงานสอบสวนหรือศาล อาจทำให้เด็กไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนหรือศาลก็ได้

๓.๒.๒ ก่อนที่จะมีการสอบปากคำในชั้นสอบสวนหรือในชั้นศาล ญาติหรือผู้ปกครองของเด็กจะต้องอธิบายถึงเป้าหมายที่จะให้เด็กต้องไปเบิกความ เพื่อให้เด็กทราบถึงความจำเป็นที่ต้องไปก่อนที่จะไปพบกับพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เด็กจะได้ไม่รู้สึกตื่นเต้นต่อการที่จะต้องไปในสถานที่สอบสวนหรือศาล เพราะการที่ไม่อธิบายถึงการที่จะต้องไปยังสถานที่ดังกล่าว อาจทำให้เด็กไม่ทราบว่าผู้ใหญ่กำลังทำอะไรกับตน และอาจจะตื่นตระหนกเมื่อผู้ปกครองพาเด็กไปยังสถานีตำรวจหรือศาล

๓.๒.๓ สภาพห้องที่ใช้ในการสอบปากคำที่ถือว่าเป็นสภาพที่เหมาะสมกับเด็ก ควรจะจัดไว้เป็นห้องพิเศษ ไม่ควรให้มีสภาพเป็นห้องทำงานของพนักงานสอบสวน ซึ่งมีโต๊ะทำงาน ตู้เหมือนสำนักงาน หรือเป็นห้องพิจารณาคดีที่มีบัลลังก์พิจารณา แต่ควรเป็นห้องที่มีลักษณะคล้ายกับห้องเด็กเล่น หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือห้องที่โรงพยาบาล จัดให้เด็กเล่นเพื่อคอยเวลาเข้าไปรับการตรวจรักษา นอกจากนี้ ควรมียุอุปกรณ์หรือภาพบางอย่างเพื่อให้เด็กได้ชี้หรือวาดรูปแทนการอธิบายด้วยคำพูด ซึ่งบางกรณีเด็กไม่ต้องการพูดหรือพูดไม่ได้

ข้อที่พึงระวังก็คือ สภาพห้องดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะเหมือนห้องหรือสถานที่ที่เกิดความผิด ทั้งนี้เพราะจะทำให้พยานซึ่งได้รับผลกระทบต่อจิตใจ เช่น ถูกทำร้ายหรือกระทำผิดทางเพศเกิดความหวาดกลัว

๓.๒.๔ ในการสอบปากคำเด็กนั้น ไม่ควรถามคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีทันทีแต่ควรทำเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก ควรสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนโดยสอบถามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เช่น เรื่องบ้าน โรงเรียน หรือเพื่อน รายการโทรทัศน์ หรือกีฬาที่เด็กชอบเพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเอง เนื่องจากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ยังคงเป็นคนแปลกหน้าของเด็ก นอกจากนี้อาจมีขนมหรือของเล่นที่เด็กชอบให้เด็กเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย และการต้อนรับที่อบอุ่นก่อน

ในขั้นตอนที่สอง การถามเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิด คำถามที่ผู้ถามควรมีลักษณะที่เปิดให้เด็กได้เล่าให้ผู้ถามฟังในลักษณะการบรรยายเหตุการณ์มากกว่าจะเป็นการถามเพื่อให้ตอบเรียงตามลำดับเหตุการณ์ดังเช่นการถามคำให้การของผู้ใหญ่ในปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านี้ ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่เด็กจะตอบว่า □ใช่หรือไม่□ เพราะเด็กอาจจะตอบว่า ใช่หรือไม่ก็ได้

การถามควรใช้น้ำเสียงนุ่มนวล ถามอย่างชัดเจนและช้า ๆ และไม่ควรรู้สึกใช้เวลาเกินกว่า ๑ ชั่วโมง ควรมีการพักถ้าใช้เวลาเกิน มิฉะนั้นเด็กจะรู้สึกเบื่อ และจะรู้สึกว่าคุณบังคับ และควรเรียกชื่อเด็ก ตามแบบที่คนในบ้านเรียกเขา เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย

ขั้นตอนที่สาม คำถามที่จะได้รายละเอียดเพิ่มเติม ผู้สอบถามอาจจะถามในลักษณะคำถามเปิด เช่นถามว่า “มีอะไรที่จะเล่าอีกไหม” หรือการถามเกี่ยวกับรายละเอียดของสีหรืออื่น ๆ อาจจะถามเพื่อให้เล่าว่า “เห็นสีเป็นสีเขียว สีเทา หรือสีอื่น ๆ ลองเล่าให้ฟังซิ” ส่วนการถามในรายละเอียดอื่น ๆ นั้น ถ้าถามเกี่ยวกับเวลา หรือสถานที่ อาจไม่ได้คำตอบที่ชัดเจน เพราะเด็กไม่คุ้นเคยกับการจดจำแบบผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงควรใช้คำถามในลักษณะที่โยงกับสภาพชีวิตประจำวันของเด็ก โดยเทียบกับเวลาที่เด็กเรียน เช่นเป็นเวลาปิดหรือเปิดภาคเรียน หรือเวลาเลิกเรียน หรือเทียบกับรายการโทรทัศน์ที่เด็กชอบดู เป็นต้น ซึ่งการถามในลักษณะนี้จะทำให้เด็กเข้าใจและได้คำตอบที่ตรงกับความ เป็นจริง

ข้อสำคัญคือ ต้องไม่ขัดจังหวะการเล่าเหตุการณ์เด็กถ้าไม่จำเป็น และยิ่งไปกว่านั้น ต้องไม่ตั้งคำถามอันมีลักษณะไม่เชื่อถ้อยคำที่เด็กเล่ามาอย่างชัดเจน มิฉะนั้นเด็กอาจจะไม่เต็มใจให้การอีกต่อไป และต้องมีความอดทนต่อคำตอบของเด็กซึ่งในบางครั้งอาจไม่ตรงกับคำถาม หรือเด็กไม่ตอบคำถามนั้นเลย

ในขั้นตอนสุดท้าย เมื่อจบการให้การควรจะขอบใจเด็ก หรือมอบของเล็กน้อยให้แก่เด็กและอธิบายขั้นตอนต่อไปของคดีให้ฟัง ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กทราบเหตุการณ์ ที่เป็นไป และมีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้สอบถามและเจ้าพนักงานหรือศาล นอกจากนี้ ควรให้ที่อยู่หรือเบอร์โทรศัพท์ติดต่อแก่เด็ก เพื่อในภายหลังเด็กต้องการจะให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกแก่ผู้สอบปากคำ

๑.๒.๕ คำตอบของเด็กนั้นอาจไม่เป็นจริงเสมอไปทั้งหมด เพราะเด็กจะมีจินตนาการประสานกับการรับรู้ที่เป็นจริง๒๘ ดังนั้น เรื่องที่เล่าอาจจะประกอบกันทั้งเรื่องจริงและจินตนาการซึ่งต้องตรวจสอบโดยนักจิตวิทยา หรือผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็ก แต่คำพูดของเด็กนั้นมักจะพูดออกมาตามความคิดของตนโดยไม่บิดเบือน ซึ่งต่างจากผู้ใหญ่ที่อาจบิดเบือนคำพูดได้ ถ้ามีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนั้น คำตอบของเด็กจะต้องนำมา

ล้นกรองข้อเท็จจริงบนพื้นฐานของความเข้าใจในจิตวิทยาเด็กและพัฒนาการของเด็ก ประกอบกับคำถามที่ถามเด็กว่าสามารถทำให้ เด็กเข้าใจได้เพียงใด ดังนั้น การบันทึก เทป ภาพและเสียงนั้นจึงมีส่วนสำคัญต่อการซึ่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของการให้ปาก คำเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งฟังการเบิก ความของเด็ก

๓.๓ การถ่ายภาพและเสียงในการให้ปากคำ

การถ่ายภาพและเสียงโดยเครื่องวิดีโอเทปนั้นเป็นวิธีการบันทึกคำพยานแบบใหม่ ของไทย ซึ่งนำมาใช้อย่างเป็นทางการในการสืบพยานเด็ก ก่อนหน้านี้ พยานที่บันทึก โดยเครื่องวิดีโอเทปสามารถนำมาใช้นำสืบในศาลได้ แต่ศาลจะให้น้ำหนักต่อการพิสูจน์ ความจริงน้อยเนื่องจากภาพและเสียงดังกล่าวอาจได้รับการตัดต่อและแก้ไขได้ แต่การ ถ่ายภาพและเสียงของพยานเด็กนี้ ได้กระทำโดยเจ้าพนักงานและต่อหน้าบุคคลอื่น ก็น่า จะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการตัดต่อ หรือเปลี่ยนแปลง หรือลบ ในกฎหมายบางประเทศให้ทำเป็น ๒ ชุด๒๕ และชุดหนึ่งให้เก็บโดยลง ตราไว้เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งในกรณีนี้ควรจะนำมาใช้กับการบันทึกการสอบ ปากคำเด็กของไทยด้วย เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงบันทึกพยานเด็ก อย่างไรก็ตาม การ ผนึกและลงตรานี้ควรมีลายเซ็นของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยทั้งหมด และเก็บรักษา ไว้เช่นเดียวกับพยานวัตถุ

เทคนิคการถ่ายภาพและเสียง ก็เป็นส่วนสำคัญ มุมกล้องและแสง ควรจะต้องจัด ให้ดี ในอังกฤษการถ่ายภาพใช้ระบบสองกล้อง โดยกล้องแรกจะถ่ายภาพเด็กขณะให้ การ ส่วนอีกกล้องหนึ่งจะถ่ายให้เห็นสภาพของห้อง และผู้ที่อยู่ในห้องนั้น

สำหรับบุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ด้วยนั้น ควรจะอยู่ใกล้ ๆ กับเด็กขณะสอบปาก คำ แต่ไม่ควรจะไปแตะต้องตัวเด็ก ทั้งนี้เพราะอาจเป็นที่สงสัยจากผู้ที่ยกค้านว่า ผู้ที่เด็ก อยู่ด้วยนั้นแนะนำให้เกิดพุดโดยการใช้นเทคนิคการสัมภาษณ์ร่างกาย

เทคนิคของการสอบปากคำและการบันทึกคำพยานเด็กที่ได้นำเสนอในเบื้องต้น นี้ เป็นเพียงแนวทางหนึ่งเพื่อให้ความคุ้มครองพยานเด็กในการสอบปากคำและเพื่อให้ ได้ข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญา แต่การให้ความคุ้มครองจะไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้ปฏิบัติตามกฎหมายยังไม่เข้าใจถึงแนวคิดและเหตุผลอัน เป็นที่มาของมาตรการพิเศษนี้และนำไปใช้อย่างสอดคล้องจริงจัง ดังนั้น การศึกษาถึงวิธี การในการสอบพยานเด็กควรมีอย่างไรและควรต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะเหมาะสม กับสภาพการดำเนินคดีของไทย และการปรับเปลี่ยนการถามพยาน ถามค้านและถาม ดึงที่จะนำมาใช้หาความจริงจากพยานเด็ก ตลอดจนการประสานความร่วมมือระหว่าง เจ้าพนักงานศาล ทนายความ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบิดามารดาของเด็ก

เป็นงานที่ควรได้รับการสานต่อและเตรียมการอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็กและยังคงรักษาไว้ซึ่งประสิทธิภาพและความศรัทธาของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญาโดยรัฐ

นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองป้องกันเด็กมิให้ถูกทารุณ ทรมาณหรือถูกกดขี่ อันเป็นที่มาของการแก้ไขกฎหมายเรื่องการสืบพยานเด็กนี้ คงมิใช่แต่การปรับปรุงกระบวนการสืบพยานเด็กแต่เพียงอย่างเดียว แต่คงต้องใช้มาตรการป้องกันโดยมุ่งเน้นความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนอื่น ๆ ในการประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจังตามที่กฎหมายกำหนดทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ๑๐ ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพิจารณาควบคู่ไปกับการปรับปรุงการสืบพยานเด็กตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแก้ไขเพิ่มเติมนี้

บทสรุป

การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญาในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญานี้ นับได้ว่าเป็นก้าวแรกของการที่รัฐได้ให้หลักประกันแก่เด็กที่จะได้รับการส่งเสริมให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตน โดยอิสระในคดีอาญา และเป็นมาตรการที่พยายามลดความกดดันและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กในการดำเนินคดีอาญาที่ได้กระทำมาในอดีต อย่างไรก็ตาม ภารกิจที่จะบรรลุเป้าหมายของกฎหมายดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและสถาบันในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา และนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนญาติของพยานเด็กเหล่านี้ ที่จะดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย ดังนั้น การ บังคับให้เป็นไปตามกฎหมายตามมาตรการพิเศษนี้จะมีประสิทธิภาพเพียงใดจึงอยู่ที่ความพร้อมของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความตั้งใจและจริงใจเป็นสำคัญ